OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
LsN Janne Kanerva

11.10.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lakialoite laiksi rikoslain 41 luvun 2 §:n muuttamisesta (LA 105/2020 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Ministeriö toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan:

1 Lakialoitteen sisältö

Lakialoitteessa LA 105/2020 vp (Pihla Keto-Huovinen/kok ym.) ehdotetaan, että törkeää ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain (39/1889) 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin lisätään uusi 4 kohta. Rangaistavaksi tulisi kohdan mukaan kyseisen luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu ampuma-aselain vastainen hallussapito, joka tehdään kantamalla tai kuljettamalla luvatonta ampuma-asetta yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy. Teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi myös tässä tapauksessa lisäksi sitä, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Lakialoitteessa lainsäädännön muutosehdotusta perustellaan järjestäytyneen rikollisuuden merkittävällä kasvulla ja ampuma-aserikosten tavanomaisuudella järjestäytyneen rikollisuuden yhteydessä. On lisääntynyt tarve erilaisille lainsäädännöllisille muutoksille, jotka antavat viranomaisille paremmat työkalut vastata kohonneisiin riskeihin. Nykyisen lainsäädännön mukaan rikoksentekijä voi selvitä

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

pelkillä sakoilla. Lakialoitteen perustelujen mukaan rangaistukset perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta ovat sen verran lieviä, että käytännössä rangaistuksen pelotevaikutus puuttuu. Riskit yleiselle turvallisuudelle ja viranomaisten työturvallisuudelle ovat kuitenkin niin korkeita, ettei luvattomien aseiden hallussapidosta yleisillä paikoilla tulisi koskaan selvitä pelkällä sakkorangaistuksella.

2 Ampuma-aserikoksia koskevat säännökset ja järjestyslain säännökset

Rikoslain 41 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi *ampuma-aserikos*. Pykälän 1 momentin mukaan rangaistavaa on muun ohessa se, että tekijä ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Säännöksen perustelujen mukaan momentissa säädetään rangaistavaksi toiminta, joka pääsääntöisesti ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edellyttää viranomaisen antamaa lupaa (HE 183/1997 vp, s. 128/II). Ampuma-aselain 13 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan siinä laissa ampuma-aseen hallussapidolla tarkoitetaan sen kantamista, kuljettamista tai säilyttämistä. Ampuma-aserikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tekijä tuomitaan *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi, jos ampuma-aserikoksessa 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseen osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Edellytyksenä ampuma-aserikoksen katsomiseksi törkeäksi on lisäksi se, että teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Erityisen vaarallisten ampuma-aseiden ampuma-aselain 9 §:ssä olevan määritelmän perusteella ampuma-aserikos voi olla rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti törkeä, kun tekijä pitää hallussaan ilman asianmukaista lupaa esimerkiksi sarjatuliasetta tai tietynlaista kertatuliasettakin (mm. alun perin sarjatulella toimimaan valmistetut). Lain esitöiden (em. HE, s. 131/I) mukaan kohdassa tarkoitettua suurta määrää arvioitaessa kokonaisarvostelussa vaikuttaa esimerkiksi teon kohteena olevien ampuma-aseiden tyyppi. Suurena määränä ampuma-aseita ei yleensä voida esitöiden mukaan pitää alle kymmentä asetta.

Rikoslain 41 luvun 3 §:ssä säädetään rangaistavaksi myös *lievä ampuma-aserikos*. Säännöksen mukaan rikoksentekijä on tuomittava mainitusta rikoksesta sakkoon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Varsinaisen ampuma-aseen osalta kysymys on aina ampuma-aserikoksesta (em. HE, s. 132/I), mikä tarkoittaa sitä, että teko arvioidaan tapauksesta riippuen 1 tai 2 §:n mukaan.

Rikoslain 41 luvussa säädetään myös rangaistaviksi järjestyslain (612/2003) eräisiin säännöksiin liittyen *vaarallisen esineen hallussapito* yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa (5 §; sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta) ja *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito* yleisellä paikalla (6 §; sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta). Näistä rangaistussäännöksistä jälkimmäinen koskee ampuma-asetta erehdyttävästi muistuttavan esineen hallussapitoa yleisellä paikalla. Todellisten ampuma-aseiden hallussapidon rangaistavuus määräytyy paikasta riippumatta luvun 1 ja 2 §:n mukaan. Siihen viittaa myös järjestyslain 10 §:n 4 momentti, jonka mukaan ampuma-aseiden hallussapidosta säädetään ampuma-aselaissa.

Ampuma-aserikoksia koskevia säännöksiä uudistettiin vuonna 1997 ampuma-aselain säätämisen yhteydessä. Ampuma-aseen luvaton hallussapito oli rangaistavaa jo aikaisemman lainsäädännön perusteella. Ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa (sakko−enintään kaksi vuotta vankeutta) ei muutettu. Tuolloin kuitenkin säädettiin uutena rikoksena rangaistavaksi törkeä ampuma-aserikos, jonka tunnusmerkistö vastasi suurin piirtein nykyistä.

Sittemmin rikoslain uudistamiseen liittyvän keskittämisperiaatteen mukaisesti aserikoksia koskevat säännökset siirrettiin rikoslain 41 lukuun (rikoslain muuttamisesta annettu laki 531/2007). Rangaistussäännöksiin ei tuolloin tehty sisällöllisiä muutoksia, myös säännösten rangaistustaso säilyi entisellään. Rikoslain 41 luvun säännöksiä on muutettu senkin jälkeen, mutta ei nyt käsiteltävän asian kannalta merkityksellisin osin.

3 Tietoja eräiden muiden valtioiden lainsäädännöstä

3.1 Ruotsi

Ampuma-aserikoksia koskevat säännökset ovat aselaissa (1996:67). Säännöksiä on tiukennettu useita kertoja viime vuosina, viimeksi vuonna 2020. Muutosten taustalla on ollut erityisesti jengirikollisuus ja siihen liittyvät ampuma-aseiden käyttötilanteet.

Aselain 9 luvun 1 §:n 1 kappaleen mukaan se, joka tahallaan oikeudettomasti pitää hallussaan (innehar) ampuma-asetta taikka siirtää tai lainaa sen jollekin, jolla ei ole oikeutta pitää asetta hallussaan, on tuomittava aserikoksesta vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. Jos rikos on tehty tuottamuksesta tai on lievä, siitä tuomitaan pykälän 2 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 1 kappaleen mukaan törkeästä aserikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään viideksi vuodeksi. Arvioitaessa sitä, onko rikos törkeä, on erityisesti otettava se, onko 1) asetta pidetty hallussa yleisellä paikalla tai muussa paikassa, jossa ihmisiä tavallisesti kokoontuu tai on kokoontunut, taikka kulkuvälineessä sellaisessa paikassa, 2) ase ollut erityisen vaarallinen, 3) hallussapito, siirtäminen tai lainaaminen koskenut useita aseita, 4) asetta pidetty hallussa sellaisessa ympäristössä, että se tyypillisesti voi kulkeutua rikolliseen käyttöön tai 5) teko muuten ollut erityisen vaarallinen.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 2 kappaleen mukaan, jos 1 kappaleessa tarkoitettu teko on ollut erityisen törkeä, tekijä tuomitaan erityisen törkeästä aserikoksesta vähintään neljän ja enintään seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen. Arvioitaessa sitä, onko rikos ollut erityisen törkeä, on erityisesti otettava huomioon se, onko hallussapito, siirtäminen tai lainaaminen koskenut suurta määrää aseita tai useita erityisen vaarallisia aseita.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 3 kappaleen mukaan 1 ja 2 kappaleen mukaisessa arvioinnissa käsiase on katsottava erityisen vaaralliseksi, jos se on voimakas taikka jos sillä on erityisen vaarallinen rakenne tai muotoilu.

3.2 Norja

Rikoslain 189 §:n 1 kappaleen a kohdan mukaan laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen se, jolla on yleisellä paikalla tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta mukanaan ampuma-ase. Pykälän 3 kappaleen mukaan 1 kappaleessa olevaa kieltoa ei sovelleta ampuma-aseisiin, joita käytetään, kannetaan tai pidetään mukana työn, ulkoilmaelämän tai muun laillisen tarkoituksen yhteydessä.

Rikoslain 189 a §:n 1 kappaleen mukaan törkeästä laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Arvioitaessa sitä, onko aseistautuminen törkeä, erityistä painoa on annettava a) tekoon liittyvän aseen tyypille, b) sille, onko ampuma-ase ladattu tai helposti ladattavissa, ja c) sille, onko aseistautuminen muusta syystä erityisen vaarallinen tai yhteiskunnalle vahingollinen.

3.3 Saksa

Ruotsista ja Norjasta poiketen laajoille ja monimutkaisille viittaussäännöksille rakentuvissa Saksan aselain 51 ja 52 §:n rangaistussäännöksissä ei säädetä nimenomaisesti rangaistavaksi tekotapana ampuma-aseen hallussa pitämistä yleisellä paikalla. Erottelua perusmuotoisiin ja törkeisiin rikoksiin ei

tunneta. Ampuma-aseiden laiton eli aselain vastainen hallussa pitäminen ja kuljettaminen ovat rangaistavia. Rikoksen rangaistusasteikko riippuu esimerkiksi ampuma-aseen tyypistä (vakavimpia ovat kiellettyihin täysautomaattiaseisiin liittyvät teot) ja ei-kiellettyihin aseisiin liittyen siitä, onko kysymys luvattomasta toiminnasta.

Rangaistusasteikkoja on lukuisia, joista ankarin (vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta) koskee täysautomaattiaseiden käsittelyä myyntitarkoitukseen tai jengitoimintaan liittyvänä. Samoihin aseisiin liittyvien lievempien asteikkojen mukaan rangaistukseksi tuomitaan vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään viisi vuotta ja lievemmissä tapauksissa sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta. Muita ampuma-aseita koskevista rikoksista säädettyjen rangaistusasteikoiden mukaan teoista tuomitaan vähintään kuuden kuukauden tai enintään viiden vuoden vankeusrangaistus taikka sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus.

4. Lakialoitteen arvioinnissa huomioon otettavat seikat

4.1. Ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavien muutosten edellytykset

Rangaistusasteikkoja muuttamalla ja siirtämällä tekoja ankarammin rangaistavien tekojen piiriin lainsäätäjä voi ohjata rangaistuskäytäntöä ankarampaan suuntaan, jos tiettyä tekoa koskeva käytäntö sitä koskevan kattavan tiedon perusteella katsotaan vinoutuneeksi tai jos esimerkiksi muuttuneiden tekotapojen vuoksi käsitys teon rangaistusarvosta ja siihen liittyen teon paheksuttavuudesta on muuttunut. Tällaisia muutoksia tehdään harvoin, yleensä laajempien uudistusten tai muiden tiettyä rikostyyppiä koskevien kokonaisarviointien yhteydessä pistemäisiä yhtä rikoksia koskevia muutoksia välttäen. Myös rikoslain 41 luvun ampuma-aserikoksia koskevat 1−3 § muodostavat kokonaisuuden. Vaikka ampuma-aserikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat pitkään olleet olennaisilta osin ennallaan, tarvetta sääntelyn kokonaistarkastelulle ei ole ilmennyt.

Eduskunnan lakivaliokunnan eri yhteyksissä (esimerkiksi LaVL 9/2004 vp ja LaVM 15/2005 vp) esiin nostamien rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten mukaan kaikelle rikoslainsäädännölle on oltava hyväksyttävä peruste ja on kyettävä osoittamaan painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää uuden rikostunnusmerkistön säätämistä (tässä tapauksessa uuden tekotavan lisäämistä törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöön). Esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten estäminen on hyväksyttävä peruste säätää rikoslainsäädäntöä, mutta epäselvemmäksi jää lakialoitteen perustelujen valossa ja muutenkin se, mihin perustuisi painava yhteiskunnallinen tarve nyt tehdä ehdotettu muutos.

Suomessa noudatettaviin kriminalisointiperiaatteisiin ja rikoslainsäädännön käytölle asetettaviin yleisiin edellytyksiin ei kuulu se, että jokin teko on säädetty rangaistavaksi tietyllä tavalla jossakin toisessa valtiossa. Rangaistussäännösten muuttamistarvetta saattaa seurata kansainvälisistä velvoitteista, mutta siitä ei ole nyt kysymys.

Lakialoitteen perusteluissa viitataan lisääntyneeseen tarpeeseen saada viranomaisille paremmat työkalut vastata kohonneisiin riskeihin. Rikosten rangaistusasteikkoja ei kuitenkaan säädetä tai muuteta taikka tekoja siirretä ankarammin rangaistavan rikoksen tunnusmerkistöön rikoksen parempien tutkintamahdollisuuksien, lähinnä joidenkin pakkokeinojen käytön mahdollistamiseksi. Rangaistusasteikot on asetettava rikosten haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli niiden rangaistusarvon eikä rikosoikeudellisten pakkokeinojen edellytysten perusteella (LaVM 3/1998 vp, s. 25/I).

4.2 Suhteellisuusperiaatteen huomioon ottaminen

Rikosoikeudessa noudatettavan suhteellisuusperiaatteen mukaan rangaistusasteikon tulee vastata rikostyypin moitittavuutta. Rangaistusasteikoilla rikoksia suhteutetaan toisiinsa niiden vakavuuden ja vahingollisuuden ja niihin liittyvän rikosten rangaistusarvon perusteella. Rikosten rangaistusasteikkojen täytyy olla niin yleisemmin rikoslain sisällä kuin ampuma-aserikoksia koskevan 41 luvun sisällä sellaisia, että eri tekojen asteikot ovat keskenään asianmukaisessa suhteessa. Toisaalta rangaistusasteikon on myös oltava riittävän laaja, jotta sen sisällä voidaan asianmukaisesti määrätä rangaistus vakavuudeltaan eritasoisista teoista. Sen mahdollistaa myös ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko.

Suhteellisuusperiaatteeseen liittyen on otettava erityisesti huomioon ampuma-aseen hallussapitorikoksen luonne. Rikoksen rangaistavuus ei edellytä sitä, että ampuma-aseen hallussapidosta aiheutuu vaaraa jollekin. Tämä koskisi myös nyt lakialoitteessa ehdotetun kohdan mukaisia ampuma-aseen hallussapitoon liittyviä törkeän rikoksen tekotapoja. Pelkästä ampuma-aseen hallussapidosta ei ilmene valmius tai tarkoitus käyttää asetta vaarallisella tai vahingollisella tavalla. Tähän liittyen voidaan myös kysyä, mitkä seikat tekisivät lakialoitteen ehdotuksen mukaiset rikokset kokonaisuutena arvostellen törkeiksi. Törkeänä ampuma-aserikoksena rangaistavien tekojen erityinen paheksuttavuus liittyykin muihin seikkoihin kuten ampuma-aseen erityisen vaarallisuuteen, aseiden suureen määrään tai rikoksen erityiseen suunnitelmallisuuteen. Nämä myös ovat tekotapoja, jotka ovat erityisesti yhdistettävissä lakialoitteessa korostettuun järjestäytyneeseen rikollisuuteen, mikä ilmenee myös lakialoitteessa mainitusta vuonna 2018 tehdystä takavarikosta.

Henkilön toiminnan tosiasiallinen vaarallisuus liittyy ennen kaikkea siihen, missä tarkoituksessa hän kantaa tai kuljettaa luvatonta asetta yleisellä paikalla. Ampuma-asetta hallussa pitävän henkilön hallussapitotarkoitukseen liittyen rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 4 a §:ssä ja 31 luvun 2 a §:ssä

säädetään rangaistaviksi törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, panttivangin ottamisen valmistelu ja törkeän ryöstön valmistelu. Näiden valmistelurikosten yhtenä tekotapana on hallussapitopaikasta riippumatta ampuma-aseen hallussapito pykälässä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten. Mainittujen pykälien esitöistä ilmenee (HE 141/2012 vp, s. 39/II ja LaVM 8/2013 vp, s. 4/I), että tällaisissa hallussapitotilanteissa rikoksentekijä voidaan tuomita valmistelurikoksen lisäksi muista samalla kertaa tehdyistä rikoksista kuten esimerkiksi ampuma-aserikoksista. Tekijän tarkoituksen perusteella ampuma-aseen hallussapito yleisellä paikalla saattaa myös jo ylittää vakavan rikoksen, esimerkiksi henkirikoksen yrityskynnyksen.

Mainittuihin rikoksiin liittyen herää kysymys myös eri rikosten rangaistusasteikkojen suhteesta toisiinsa. Törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Lakialoitteessa ehdotettu lainsäädäntömuutos lähtökohtaisesti johtaisi siihen, että luvattoman ampuma-aseen pelkkä hallussapito yleisellä paikalla tulisi ankarammin rangaistavaksi kuin sellaisen aseen hallussapito törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun (vankeutta vähintään 14 vuorokautta ja enintään neljä vuotta), panttivangin ottamisen valmistelun (vankeutta vähintään 14 vuorokautta ja enintään kolme vuotta) tai törkeän ryöstön valmistelun (vankeutta vähintään 14 vuorokautta ja enintään kolme vuotta) tekemiseksi. Rangaistusasteikkojen ankaruusvertailuja tehtäessä on erityisesti huomattava se, että Suomessa rangaistus mitataan asteikon alaosasta, minkä vuoksi rangaistusminimi on rangaistusmaksimia merkityksellisempi.

4.3 Tuomittavat rangaistukset, rangaistuksen määrääminen ja rangaistusten uusia rikoksia estävä vaikutus

Rikoslain 41 luvun 1 §:n mukaisen ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko johtaa käytännössä jo nyt vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen vakavimmiksi arvioiduista teoista. Sinällään tilastotiedoista ei ole suoraan pääteltävissä, minkälaisista ampuma-aserikoksista tuomitaan vankeusrangaistuksia. Tilastokeskuksen tiedoista joka tapauksessa ilmenee, että niissä tapauksissa, joissa rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentin mukainen perusmuotoinen ampuma-aserikos on ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos, on käräjäoikeuksissa vuosina 2015−2019 tuomittu 117, 116, 160, 146 ja 135 vankeusrangaistusta. Samoina vuosina on saman tilaston mukaan ampuma-aserikoksesta tuomittu yhteensä 391, 390, 442, 423 ja 396 rangaistusta, joihin sisältyvät edellä todetut vankeusrangaistusta koskevat määrät. Ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko huomioon ottaen merkittävässä määrässä asioita siis päädytään vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperuste on rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Koventamisperuste vaikuttaa mainitun luvun 3 §:n 3 momentin mukaan myös päätettäessä rangaistuksen lajista ja voi siis omalta osaltaan

johtaa vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen ampuma-aserikoksesta. Rangaistuksen koventamisperuste on rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla myös rikoksen uusiminen, millä myös voi olla merkitystä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan liittyvissä tilanteissa.

Jos ampuma-aserikoksesta tuomitaan rangaistus muun samalla kertaa käsiteltävän vakavamman rikoksen kanssa, kuten saattaa useinkin olla tilanne järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvissä tapauksissa, näistä useista rikoksista ampuma-aserikos mukaan lukien tuomitaan käytännössä rikoslain 7 luvun säännösten mukaisesti yhteinen vankeusrangaistus. Rikoskokonaisuuksiin liittyen on syytä nostaa esiin se, että rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä säädetään erillisenä rikoksena rangaistavaksi järjestäytyneen rikollisryhmän varustaminen aseilla tai sellaisen varustamisen yrittäminen, mihin myös saattaa liittyä erillisenä ampuma-aserikoksena tai törkeänä ampuma-aserikoksena ampuma-aseen tai -aseiden kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla.

Ankarampaan rikoslainsäädäntöön johtavien muutosten merkitystä rikosten estämisessä ei tule erityisesti korostaa. Tämä koskee niin rangaistusten yleisiä rikoksia estäviä vaikutuksia kuin jo tuomittuun rikoksentekijään kohdistuvia erityisiä uusien rikosten tekemistä estäviä vaikutuksia. Mitä tulee yleisestävyyteen, sillä on merkitystä vain tilanteissa, joissa tekijöiden voidaan olettaa tekoon ryhtymistä edeltävässä vaiheessa kiinnittävän huomiota rikoksesta seuraavaan rangaistukseen, erityisesti sen ankaruuteen, sikäli kuin heillä on edes tietoa tai käsitystä siitä. Rangaistusasteikosta ei voida suoraan ennakoida, minkälainen rangaistus konkreettisessa tapauksessa tuomitaan. Rikosten tekemistä edeltävässä mahdollisessa laskelmoinnissa suurempaa merkitystä saattaakin olla esimerkiksi rikoksentekotilaisuuksilla ja erityisesti kiinnijäämisriskillä. Järjestäytyneissä rikollisryhmissä vakavienkin rikosten, jopa henkirikostenkin tekemistä ryhmän toimintaan liittyvänä saatetaan pitää pikemminkin ansiona, jolloin ankarilla rangaistusseuraamuksillakaan ei välttämättä ole merkitystä.

4.4 Kansainvälinen vertailu

Jos kansainvälisen velvoitteen täytäntöönpanon yhteydessä taikka kansallisten kriminalisointiperiaatteiden ja rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten perusteella päädytään jonkin teon rangaistavaksi säätämiseen tai rikosta koskevan sääntelyn muuttamiseen, mallia voidaan ottaa muissa valtioissa, erityisesti Suomelle vertailuvaltioina keskeisiksi koetuissa valtioissa kuten Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa omaksutuista lainsäädäntöratkaisuista.

Kansainvälisten vertailujen hyödynnettävyyttä vaikeuttavat kuitenkin monet seikat. Jo tiettyä rikosta koskevat kriminalisointitarpeet ja -perusteet saattavat vaihdella merkittävästikin valtioiden välillä. Säännösten kirjoitustavat ja lainsäädäntötekniikat myös vaihtelevat. Lisäksi merkitystä saattaa olla rikosoikeudellisen järjestelmän rakenteella ja periaatteilla. Tietyn teon konkreettiseen rangaistustasoon vaikuttavat muutkin seikat kuin pelkästään sitä tekoa koskeva rangaistussäännös. Merkitystä

voi esimerkiksi olla tekoon liittyvien rangaistussäännösten kokonaisuuksilla ja mahdollisuuksilla soveltaa useita rangaistussäännöksiä samanaikaisesti.

Kansainvälisissä vertailuissa on vaikeata tehdä johtopäätöksiä myös vertailuvaltioiden rangaistussäännöksissä olevista rangaistusasteikoista. Rangaistusasteikot ovat kansalliseen rangaistusjärjestelmään sidottuja (esimerkiksi minkälaisia rangaistusasteikkoja valtiossa vakiintuneesti käytetään) ja siinä järjestelmässä muiden rikosten rangaistusasteikkoihin suhteutettuja. Rangaistusasteikko ei myöskään kerro siitä, minkälaisia rangaistuksia sen puitteissa käytännössä määrätään. Rangaistustaso määräytyy rangaistuksen määräämistä koskevien säännösten ja oikeuskäytännössä muodostuneiden rangaistustasojen mukaan. Useiden valtioiden rikoslainsäädännöille on tyypillistä myös se, että tietyin edellytyksin voidaan tuomita rangaistusasteikon mukaisia rangaistuksia lievempiä rangaistuksia.

Tässä tapauksessa myös kolmen Suomen kannalta keskeisen vertailuvaltion lainsäädäntö osoittaa, että ampuma-aserikoksia koskevissa säännöksissä on valtioiden välillä eroja, joiden taustaa selittävät edellä todetut seikat.

5 Johtopäätökset

Lakialoitteessa kiinnitetään huomiota tärkeään asiaan eli ampuma-aserikoksia koskevien rangaistussäännösten asianmukaisuuden varmistamiseen. Rikosoikeuden näkökulmasta ampuma-aseisiin liittyy varteen otettava henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten riski, kun kysymys on luvattomista ja mahdollisesti rikolliseen käyttöön päätyvistä aseista. Myös järjestäytyneen rikollisuuden muodostamaan uhkaan on suhtauduttava vakavasti.

Todetut yleiset lähtökohdat eivät kuitenkaan oikeusministeriön näkemyksen mukaan johda siihen, että olisi perusteltua tehdä ampuma-aserikoksia koskeviin säännöksiin nyt ehdotettu muutos, kun otetaan huomioon lakialoitteen perusteluissa esitetyt seikat ja kun asiaa muutenkin arvioidaan kokonaisuudessaan edellä jaksossa 4 todettujen seikkojen valossa.